

Petar Skrzinecki

KAO ŽICA, SPETLJANA

DOSELJENICI NA GLAVNOJ STANICI, 1951.

Bilo je tužno slušati
zvižduk vlaka tog jutra
na stanici.
Cijele je noći kišilo.
Zrak bješe zasićen vlagom što se sporo
slijegala na naša sjećanja –
ali sve smo gutali:
muk, studen, dobročinstvo
praznih ulica.

Vrijeme je uznemireno stajalo s nama,
skrivenim iza dignutih ovratnika
i na odstojanju; kašljucali smo,
jedni naspram drugih –
kao stoka kojom se potkupljuje djevojka.

Porodice su stajale
sa gunjevima i pretrpanim sanducima –
nadzirući djecu pored sebe,
gledajući golubove,
gledajući sebe.

I bilo je tužno čuti
zvižduk vlaka tako naprasno –
desno od naših ramena,
poput uzvika naredbe.
Signal na kraju perona
zacrvenio se i iščezao
kao giljotina –
u času nam presiječe širinu očinjeg vida.

Dok je vrijeme jurilo naprijed
duž ljeska čeličnih tračnica.

DOŠLJAK, NEŽENJA

Stranica pisma skliznu na pod
a on se zagleda u svoje izborane ruke bez riječi.
Dvadeset godina rada, a riječi se izvlače iz misli
kao žica, spetljana.
Još ne govori.

Nekako je vijest
o bratovoj smrti stigla, ne tako prepadna,
zajedno sa uobičajenim traženjem novca i stvari,
poslana preko Londona ili Crvenog križa.

Sklonio je pismo u ladicu
i vraća se u vrt.
On, posljednji od porodice rastavljene ratom,
izgubljen u zemlji čiji mu je jezik još uvijek tuđ,
ali gdje tvornički dimnjaci i izbušene kartice dolaska/odlaska
i ne traže potvrdu govora, niti ljudske lozinke.

NASLIJEDE

Uvijek će biti lica
koja nećeš nikad vidjeti –
koja pline u sjenci
svakog sutona.

Stotinu prstiju
uvijek će te ciljati
iz zrcala,
iz kapljice kiše.

Mutit ćeš bezdan
svake lokve koju nađeš
– roneći za potonulim bjelucima,
iskapat ćeš travurine.

Pokušavajući moliti
zamišljat ćeš boga pored sebe,
u studenoj glini
iskopane humke.

Neće biti
boga-vraga, oca ni majke,
da se osvrću
sa dna bare.

Neće među
zatrovanim vrelima i nitima trave,
već u malodušju će bujati bučno
pljusak kiše.

Oci tvog djeteta
sjećaju te vode i kamena –
eto odgovora na pitanje
koje te nikad nitko neće upitati.

MJESTO ROĐENJA

Misli su hodale ispred mene
i riječ nije izrečena
sve vrijeme – kao da je
sve zahtjevalo
da se posjeta obavi
u tišini: iz poštovanja prema slavi
evropskog ljeta
što je plazilo niz Njemačku
kao taljeno željezo.

Nije me ništa tjeralo da se vratim.
Ništa, viđeno ili neviđeno,
nije me sililo na suočavanje,
dok sam hodao prema dolini
kroz koju teče potok
i divlje cvijeće krase brežuljak
poput sitnog dragog kamenja.

Još je trajao rat
kad sam rođen ovdje
prije više od četrdeset godina –
iako su narodi znali da svršetak
u slobodi nije daleko
i seljenje u budućnost

već je bilo započelo:
plašt dima i pepela
dizao se iznad Evrope, skrećući preko
Sjevernog Mora prema hramu zvijezda.

Soba mi ponudi plijesan,
miris drveta i rastinja –
ogromne mape memle raširene
preko oličenih zidova
i napukli strop
zagledan u zemljani pod:
to me pozva da stanem bliže i nađem
tačku u kojoj stadoh u vrijeme i prostor.

Nisam ništa rekao. Ništa učinio.
Bilo je gotovo kao da nisam postojao –
ne vjerujući da sam doputovao
iz Australije
samo da bih čuo kako mi srce ubrzano tuče:

pitajući se hoće li mi misli sad zastati
poput roditelja koji ostaviše dijete za sobom
pa sad čekaju da ih ono sustigne –
i razlozi moje odsutnosti
mogli bi napokon biti objašnjeni.

ISPIT IZ POEZIJE

Moji studenti pišu esej za ispit na kraju semestra
i neki zabrinuto zagledaju u satove
da vide koliko je vremena preostalo;
drugi zure uokolo po sobi, slušaju brujanje
rashladnih uređaja, ispituju ruke ili nokte
i bezvoljno nastavljaju pisanje.
Magla zimskog jutra još se nije raspršila.
Sivilo ispunjava sobu sablasnim svjetlom.

Prije godinu dana umirao mi je otac,
živeći posljednji mjesec života –
čovjek koji nikad nije pročitao knjigu poezije,
a ako i jeste, nikad nije pričao o tome,
starac u osamdeset devetoj godini,

koji je prihvatio život kakav mu se dao –
seljak, ratni zarobljenik, radnik,
muž, otac, vrtlar, zaljubljenik u pse
i najveći odsutni patriot Poljske,
koji je jednom zaplakao kad mi je rekao
kako ga bole zglobovi.
“Nije dobro ostariti i živjeti ovako.”

Nešto me priječi govoriti studentima,
i sili me na šutnju.
Iz pristojnosti, ili jer je neophodno,
ili bogzna zašto, nastavljam šutjeti
i ne ometam ih u radu;
ali bih htio reći, "Hajde, izađite
i dižite napolju. Osluškujte vrapce
u cvijetnim lejama. Raspetljajte
zabrinut pogled sa prstiju i očiju.
Zaboravite da se poezija treba polagati.
Stanite na svjetlo, slabušno, kakvo već jeste.
Slijedeće godine zima će biti jednako mračna.”

DODIR

po Gariju Sidu

Lorens prestade pisati
kad osjeti dodir na ruci,
začuden, šta se to dešava.
Je li to bila meka šapa klokana
što spusti svoj znak na kraj rečenice
ili je vjetar žestoko zalupao
vratima ljetnikovca?

Frida nastavi gledati prema moru,
naslonjena na ogradu, ispod bijele kape
što joj je stajala kao aureola.
Klokani su stajali iza njih ne pomjerajući se.
Činilo se kao da će se kuća od crvenih cigli
iznenada pomaći i strmoglaviti
niz liticu, sve ih satirući.
Lorens se pitao šta to stoji
na čistini iza njih, ne mareći
za Fridu i sebe.

Osjećao je miris akacia i eukaliptusa
uokolo njih i čuo
zbor kukabura i svraka
iznad zapjenjenih valova.

Potom, sve se stiša.
Bor ispred njih se nije savio.
Svijet na ivici
Pacifika zasta načas.
Ovako nikad ranije krv ne presta kolati
njegovim pisanjem.
Tko to učini, i radi čega?

Dodir trena, tek toliko potraja,
i sve opet posta kao što bješe ranije.
Kuća nastavi sigurno stajanje.
Frida se nagnu, nasmijanih očiju i usana.
Lorens nastavi pisati.
Klokkan stajaše nepokretan, zureći u daljinu –
ušiju uspravljenih u V, kao u znak pobjede.

Petar Skrzinecki (Peter Skrzynecki) je poljsko/ukrajinskog porijekla, rođen na kraju II svjetskog rata, 1945. godine u Njemačkoj. Emigrirao je u Australiju sa roditeljima 1949. godine. Odrastao je u Sidneju, gdje se školovao, a gdje i sada živi. Radi kao predavač na Univerzitetu Zapadnog Sidneja.

Objavio je trinaest knjiga, i dobitnik je većeg broja uglednih književnih nagrada. Osim poezije, po kojoj je najpoznatiji, objavio je i dvije knjige kratkih priča, dva romana, i priredio dvije antologije suvremene australske književnosti.

Petar Skrzinecki se javio sedamdesetih godina osobenom i snažnom poezijom, dajući suvremenim australskim poetskim preokupacijama novu dimenziju: iskustvo došljaka, migranata. Iako je prvi veliki val poslijeratnih migranata iz zemalja širom Evrope ostavljao poseban pečat u svim oblastima života u Australiji, pa tako i u umjetnosti, Petar Skrzinecki je još uvijek jedino slavensko ime koje se može naći u svim boljim antologijama australske poezije. Kao lik iz njegove pjesme 'Došljak, neženja', poslijeratni došljaci su radili dobro i bez dobrog znanja jezika, dugo ne ostavljajući nikakva traga u ovdašnjoj književnosti.

Sa izuzetkom "Mjesta rođenja", "Ispita iz poezije" i "Dodira" (objavljenih u Time's Revange 1999. godine), sve pjesme u ovom izboru prevedene su iz njegovih ranih zbirki (The Polish Immigrant, Immigrant Chronicle), objavljenih sedamdesetih godina sad već prošlog stoljeća.

(Sa engleskog prevela i belešku napisala Tatjana Lukić)

PRIM. PREV.

Nedavno, iščitavajući sabrane pjesme sad već pokojne Dudit Rajt, vjerojatno jedne od rijetkih pjesnika za koju je ovdje čula i većina srednjoškolaca, otkrijem pjesmu pisanu sedamdesetih godina i posvećenu Petru Skrzineckom. Računam, Petar je još bio mlad pjesnik, negdje u svojim kasnim dvadesetim, mogao je tek objaviti prvu knjigu, i već mu je klasik posvetio pjesmu. "Slušaj, slušaj došljače....", kaže pjesnikinja pri kraju pjesme. Mislim o tome dok se prisjećam kako sam sama, došljak, otkrila njegove zbirke u gradskoj biblioteci (privučena naslovima, *The Polish Immigrant, Immigrant Chronicle*), negdje 1993. godine, dok sam učila jezik koji neoprostivo nisam učila za dobrih vremena, iako su već i ptice počinjale pjevati na engleskom. Naše nevrjeme me nekim čudom izbacilo na ovaj kraj svijeta, u grad smješten u šumarcima, 'bush-capital', kako ga zovu, kao stvoren za učenje, pisanje i bezbrižno podizanje djece. I sve je išlo divno i krasno, osim pisanja. Otkako sam prešla granicu i ostavila našu ludnicu u ljeto 1992, nisam napisala stiha dugih devet godina. Ali, učila jezik jesam, do besvijesti, od ranog gledanja-čitanja novina, nastave 'profesionalnog i akademskog' engleskog, pričanja nogama i rukama sa svakim tko je bio voljan komunicirati, slušanja radio stanica na kojima se više priča nego pjeva, i redovnog lutanja po bibliotekama, u to vrijeme uglavnom u potrazi za slikovnicama koje sam čitala naglas kćerki. I, tada naiđoh na stare zbirke Skrzineckog. Naišla sam i na mnoge druge, naravno, ali ove su me posebno takle. Čitala sam ih kao da čitam neki mogući, budući dnevnik svog djeteta, i sve druge sitne djece istog mater-njeg jezika, koja su se tih godina raseljavala svijetom. Razumijevajući bez rječnika svaku petu riječ i svaku drugu strofu, čitala sam ih i kao svoje nenapisane pjesme, uživajući i tješeći se da zapravo i nema smisla pisati i ponavljati ono što je, eto, netko već fino opjevao. Prepisivala sam ih rukom u bilježnicu i vadila nepoznate riječi iz rječnika, riječ po riječ, frazu po frazu ispisivala na marginama stranica, da bih na kraju prevodila pjesmu po pjesmu sa uzbuđenjem koje me živo podsjećalo na pisanja vlastitih stihova – nestalih skupa sa domovinom, jezikom i svima koje ostavih za sobom. Prošle zime, na prvoj književnoj večeri na koju odoh u ovom gradu, upoznala sam Petra i pomenula mu usput svoje 'probijanje kroz jezik' prevodenjem njegovih 'došljačkih' pjesama. Tutnuo mi je u ruke sve svoje zbirke koje je imao, i posjetnicu, misleći valjda da postah profesionalni prevodilac, ili profesionalni čitalac, ili tek tako, da ih se riješi. Kakogod, čitajući zbirke koje je objavio zadnjih godina, ja se poželih vratiti ranim knjigama, koje su me, došljaka, privukle ovoj poeziji. Čak sam pronašla sveske sa prijevodima, iščitala ih sa nekim ponosom kao što mama čita dobru napisanu dječju zadaću. Nisam morala mnogo mijenjati i popravljati prijevode koje napravih prije gotovo deset godina. I, uz par pjesama prevedenih iz najnovije zbirke, evo mene ponovo sa manjim izborom pjesama u stare krajeve.

Tatjana Lukić